

הריאליזם מנצח בהוליווד

הסרט האחרון בסידרת טרזון (בהשתתפות לוקס בייקר) הוא גם הראשון המוסרטי בגיוגל אפריקאי אמיתי. עד עתה היו הרפתקאותיו מסמרות השער של טרזון מתרחשות ביערות יער מלאכותיים שהוציאו בחצר האולפן ההוליוודי.

הנטיעה המופרעת

איש לא יכחיש שהאנגלים מומחים גודים לים לסיפורי בלשות ומיסטריוז. גם ב"קולנוע הצטיינו בשטח זה: הגדול שב"אמני המתיחות הוא בלי ספק היציקוק האנגלי. ברם, הנטיעה המופרעת, למרות רגעים אחדים יפים, אינו מוסיף כבוד לסרט הבלשי האנגלי.

יוצריו, ובראשם דניאל בירט הבמאי, סברו, בלי ספק, בקראם את התסריט של מייקל פרטווי, שבידם חומר לסרט מלא מתח ועניין. הם הקדישו לו, אפוא, תאורה מלאה לוד וצילומים אפופי מסתורין שהושפעו בלי ספק מ"אורח קיין" של אורסון ולטי. אולם כל זה אינו מציל את הסרט מכשלון.

מגרעתו הראשית היא התכסיס הישן נושן: הבאת העלילה לידי גמר מהיר ברגע שהכל מגיע למבוכן על ידי הגילוי שהכל לא היה אלא חלום בלהות. גיוגל גורת (ריצ'ארד טוד) בורח מאשתו ב"חברת אשת ידיו (קריסטין נורדן). בר כתב תוקפת אותו החרטה, הוא מפעיל את פעמון ההעוקה וחוזר הביתה. רכבת משא מתנגשת ברכבת העומדת ואנשים רבים, וביניהם אהובתו, נהרגים. גיוגל הוא אכול מוסר כליות. באמצע הסרט נודע לו שהאסון לא נגרם באשמתו. אכן נגולה מעל לבו. לאחר זמן נודע לו שאהובתו נרצחה לפני שאירעה ההתנגשות. המשטרה חושדת בו. הוא חושד בבעל אהובתו. הוא רודף אחרי הבעל, משיג אותו ב"בית מלון מלא רז. מתפתחת קטטה. הבעל מרים את אקדוחו, מכוונו אל בין עיניו של גיוגל ויורה... כאן נפסק החלום והסוף הוא, כמובין, טוב.

יש מידה מסוימת של אירוניה, כמובין, דווקא בשימוש כזה של החלום. אולם ה"במאי השתדל בכל כחו רק למתוח אותנו, ולצורך זה בחר את התסריט הלא-מתאים. ב"הנטיעה המופרעת" מוגש, בפעם ה"ראשונה לקהל הישראלי, ריצ'ארד טוד, ה"כוכב הבריטי בן ה-31, שהוא כיום מאוד באיפנה שם. הוא עושה רושם של בחור נחמד למדי, לא נעדר כשרון אבל בהחלט לא משהו יוצא מן הכלל.

מתחות

הארן קימבי (ריצ'ארד בייוהארט) מתכנן את רצח בארני דיגר (לודי גאף) מאהבה של אשתו קלייר (אודרי טוטור). ברגע האחרון הוא חוזר בו, אולם כאשר בארני נמצא הרוג, המשטרה חושדת בקימבי.

הבלש הממונה על המקרה (בארי סאי ליבן) מותח את עצביהם של כל החשודים עד שהוא מגלה את הרוצח. את המתיחות הזאת מנסה הסרט להעביר לקהל. זה אינו עולה בידו ואחרי התחלה מעניינת למדי הוא הופך להיות מחזה מיסטריוז משעמם.

אגרת השחרור

ארבע עשרה שנה לאחר שהוצג לראשונה, ניכרים ב"אגרת השחרור" אותות וקנה, או ילדות. השיח במקומות רבים הוא ממש תינוקי, המשחק תיאטרוני ו"הדמויות חסרות עמקות. למרות הכל, ה"סיפור על אודות הקצין האמריקאי ראוואן הנושא עמו אגרת חשובה וסודית ביותר מנשיא ארצות הברית אל מנהיג המורדים בקובה, גנרל גארסיה (התקופה היא שנת 1898), תחת חוטמם של הספרדים, נגול על הבר בקצב מהיר והוא מלא עניין.

גיוגל בולס, בתפקיד ראוואן, הוא גיבור ללא דופי: יפה תואר, אמין, גינטלמן. וואלס בירי הוא ההיפך הגמור מזה, בתפקיד המועתק מפנצ'ו ויליה המפורסם שלו. ברברה סטאוניק, יפה הפליא כתי מיד וצעירה מאד, דואגת שלא תחסר ב"סרט נימה רומנטית. בקיצור, יבול 1936 אינו נופל ואולי עולה הרבה משל 1950.

המרד

סרט אחר שהעתק ממנו מוצג עתה כאן הוא "המרד" של גיוגל פורד. יצירה זו, בת החמש עשרה שנה, היא בלי ספק אחת הגדולות שנתן הקולנוע, ואלי הסרט החשוב ביותר של גיוגל פורד.

"המרד", או בתרגום מדויק יותר ופחות סנסאציוני: "המלשיין" סס על רומאן מאת הארי לאים אויפהארטי. העלילה היא פשוטה וריאליסטית: גיפוי ברנש בעל גוף אך רפוי במקצת בשכלו (ויקי טור מאקלגלן) רוצה לעזוב את דאבלין העניה והנתונה בסערת המרד ולהגר עם נערתו לאמריקה. חסר לו הכסף לכרטיס אניה; הוא הולך אל הבריטים ומודיע להם על מקום המצאו של מורד ידוע. הם הולכים והורגים את האיש. עד מהרה נודע למחתרת דבר ההלשנה, גיפו מובא למשפט ומוצא להורג.

הסרט של פורד איננו ריאליסטי כמו הרומאן. הוא רצוף שירה ורומאנטיקה,

בירי, בולס ובארכארה סטאוניק ("אגרת השחרור")

מי מגיע ?

וואדרי הובסון וריצ'ארד טוד ("הנטיעה המופרעת")

מי נרצח ?

לא מן הפוג הזול — פורד מעולם לא היה זול. ידע פורד למצוא שירה ברחובות

אודרי טוטר ("מתחות")

מי נפגש ?

העיר, לא עיר סתם, אלא עיר מאד מסור ימת: דאבלין, על ערפליה וכל אותם הדיברים המפרידים אותה ועושים אותה שר"נה מיתר הערים בעולם.

ברור שמי שלא היה מעורר בבירה האירית אינו יכול לקבוע בדיוק באיזו מידה הצליח פורד לתת תאור מדויק של דאבלין, אולם אין ספק שרק לעתים רחוקות זוכה הקולנוע להשרות מרוחה של עיר, כמו שהוא מצליח כאן (רנה קלייר עשה אותו דבר ביחס לפריז ב"תחת גגות פריז". גיוגל דאסיין, במידה קטנה יותר, ב"כרז במערומו" שעוד טרם הגיע ארצה, הצליח לקלוט את הלב של גיוגל (ויורק). דאבלין של פורד היא דאבלין של מרד ועוני מרוד. הרחובות הומים מחוסרי עבודה, זונות וחיילים בריטיים. בתי המרוח הם מקומות המפגש של ההמונים. מעל לכל מתנשא מגדלה של הכנסייה, קר ומאיים. זוהי התפאורה שעל רקעה מתרחש סיפור המעשה.

גיפו, המלשין, ויכה את ויקטור מאקלגלן בפרס האקדמיה (פורד עצמו זכה בפרס עבור הביים). כיום אין איש שיהלוק על שיקול זה של המוסד שהיה פעם נכבד ושטעמו הפך פגום ותפל ביותר. מאקלגלן, שהקן בינוני בהחלט, מתעלה כאן לרמה גבוהה. אין ספק שפורד — כפי שהעיר מבקר אחד — יודע להפיק אף משחקנים שאינם גדולים בדרך כלל משחק משובח ביותר. זהו תפקידו —

גיוגל פורד הוא אחד מותיקי הבמאים בהוליווד. נולד לפני חמשים וחמש שנה באמריקה למשפחה אירית והחל לעבוד כעוזר לאחד מחלוצי הסרט, תומאס אינס. בהיותו בן עשרים החל לביים ותוך שבע שנים הפיק לא פחות משלושים וחמשים סרטי המערב הפרוע. כעבור שנתיים החל לביים סרטים חשוכים יותר ועם בוא הסרט המדבר, הריהו במאי בעל חוק. סרטיו הידועים ביותר, מתוך עשרות: "הפאטרול האבוד", "כל העיר מדברת" (אחת הקומדיות האמריקאיות הידועות ביותר ושעליה מבוסס "אדם וצילון", "העולם הזה 667), "חף אני פשע", "העולם הזה" (670), "מארי, מלכת סקוטלנד", "ענבי הזעם", "דוך הטאבאקי", "מה יפית עמק נוי", "ווילי חוזר הביתה" (הקומדיה האחרונה שלו).

פורד מומחה לתמונות המוניות. האימון שקיבל בצעירותו בביום סרטי המערב, רישמו ניכר בעבודתו בתקופה מאוחרת יותר. קרבות עם אינדיאנים הוא יודע לביים ביתר אמנות מאשר כל במאי אחר (פרט לדה מיל, כמובין). אולם שלא כדה-מיל, פורד מעוניין קודם כל באדם. הרקע יכול להיות ציורי ורחב מידות, אולם הוא נשאר רקע, הפרט והתלבוטיוותיו הם נושאי אמנותו. אם גישתו היא לעתים ילדותית ונאיבית, הרי זה משום שפורד הוא רומני טיקון שאין לו תקנה. מידה זו אף הרגיזה מבקרים רבים שלא ראו בעין יפה את השינויים הניכרים שעשה בספר "המרד" בעת עיבודו לסרט, והאשימוהו בסירוס היצירה הספרותית. ברם, אם לדון בסרט בנפרד מן המקור הספרותי, ויתכן שזוהי הדרך הטובה ביותר, אין ספק שהוא אחד החשובים בתולדות הקולנוע.

בקצרה

"פיימפונג סמית" (אנגליה) רוחו של לולי האווארד חוזרת אל הבר בסרט שרומם בשעתו את הנפש ואילו עתה אינו אלא משעשע, אולם היות והוא מכיל את האווארד, לא כדאי להחמיצו.

"האדמה נשמת האדם" (הונגריה) סרט רב רושם על מרד האיכרים בפיאודליות ההונגאריה. גבוה משכמו ומעלה מן החומר הרגיל המגיע מאחורי מסך הברזל.

"הזעם" (אח"ב). עוד סרט על אירונים. הטייס הפעם הוא ריצ'רד וידמרק, שחקן מוכשר שהפך להיות כוכב הוליוודי בגלל צחוקו הנוקב. תפקידו בסרט זה הם להבריש סמים משכרים באוירונגו בשביל שני סוחרים רמאים, ולחלק את אהבתו בין שתי נשים חמודות. לינדה דרגל ורוי ניקה לייק נאמנות לקו הבנלי של הסרט, שמלבד כמה תצלומים מעניינים של סערת האריקיי, אין בו ולא כלום.